

بازشناسی مفهوم محله در ایران، با تأکید بر ابعاد و معیارهای برنامه‌ریزی*

نویسنده اول: سیدحسین بحرینی^۱، نویسنده دوم: نرجس مجدزاده^۲

^۱ استاد دانشکده شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. پست الکترونیکی: hbahrain@ut.ac.ir
^۲ کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین، گروه شهرسازی، قزوین، ایران. نویسنده مسئول، پست الکترونیکی: narges.majdzade@yahoo.com. شماره تماس:

چکیده

توسعه شهری در دهه‌های اخیر و توجه به رویکردهای جدید در نظام برنامه‌ریزی شهرها، تعریف مقیاسی جدید را در قالب محدوده‌های مشخص ضروری ساخته است. در این چارچوب، توجه به نظام تقسیماتی خرد به عنوان مبنای برنامه‌ریزی ملاک عمل است و محله در کانون آن قرار می‌گیرد. در این راستا، پژوهش حاضر از طریق شناخت اصول مشترک در تعریف محله ایرانی در صدد است که در چارچوبی هدفمند معیارهایی به منظور برنامه‌ریزی محلات شهری ایران تدوین نماید؛ بدین منظور، معیارهای برنامه‌ریزی در قالب چهار بعد فیزیکی- فضایی، ذهنی- ادراکی، اجتماعی-اقتصادی و عملکردی ارائه شده‌اند و در قالب ابعاد مذکور به مطالعه و تدوین معیارها پرداخته شده است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که در مفهوم‌شناسی محله به عنوان یک واقعیت فیزیکی- فضایی، معیارهایی چون حدود و ثغور مشخص و یکپارچگی فضا و فعالیت، در بعد ذهنی-

* این مقاله برگرفته از بخشی از مطالعات پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده دوم، تحت عنوان «بررسی تحلیلی ساختار کالبدی- فضایی محلات شهرکرد و برنامه‌ریزی به منظور تقویت مراکز محله» است، که در سال ۹۱-۱۳۹۰ در دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، به راهنمایی نگارنده اول انجام شده است.

اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار ۲۸- شهریور ۱۳۹۲

ادراکی، معیارهایی چون مرزهای کالبدی مبتنی بر درک ذهنی و حس تعلق نسبت به مکان کالبدی، در بعد اجتماعی معیارهایی چون سرزندگی و حس همبستگی و روابط متقابل، در بعد اقتصادی معیارهایی چون خودکفایی نسبی در تأمین مایحتاج روزانه و کوتاه مدت محله و وجود فرصت‌های شغلی و اشتغال محلی و در بعد عملکردی نیز معیارهایی چون توزیع متعادل فعالیت‌ها و کاربری‌ها، سهولت دسترسی به خدمات محلی و پیاده‌مداری اهمیت می‌یابند. نظر به این که مطالعه حاضر، محله‌های شهری ایران را عموماً هدف قرار داده، لذا محدوده مکانی خاصی برای آن در نظر گرفته نشده است؛ بنابراین معیارهای نظری ارائه شده، حسب مورد می‌تواند مبنایی برای ارزیابی و مدل‌سازی محلات شهری کشور قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: محله، ساختار کالبدی- فضایی، برنامه‌ریزی، ابعاد، معیارها